

Gaál Mózes:
EGY JÓ ÖREGASSZONYRÓL

Hallottatok mesét csodálatos tündérekről, nagyszakállú törpékről, táltos paripákról, nagy vitéz királyfiakról. Azóta, hogy a mesék szép világából kikoptam, igaz történetek táplálnak.

Kevesebbet kacagok, többet szomorkodom, de mégis szeretem az ilyen történetet, mert igaz.

Beszélek hát egy jó öregasszonyról.

Itt-ott megtörlöm a szememet, mert a visszaemlékezés megkeserget, de azt ti ne vegyétek rossz néven tőlem. Gondoljátok meg, hogy sok bohókás történetet elmondtam én már életemben, kacagtak rajtok eleget, akik elolvasták.

Beszélek most egy jó öregasszonyról.

Szelíd volt az arca; szeme tekintete hasonló a galambéhoz. Hanem sok-sok ránc volt az arcán. A ráncokat nem csak az öregség hozza magával, hanem az aggódás, töprengés, gond.

A jó öregasszony dolgozik, aztán imádkozik. Míg serény keze tesz, vesz, rakosgat, szelíd szemét olykor fölemeli az égre. Ez a pillantás az öregasszony néma imádsága.

Van az öregasszonynak egy fiacskája, a nyolc közül, kikkel Isten őt megáldotta, a legkisebbik.

Sovány kis portéka. Mindig az öregasszony körül csetlik-botlik. Százszor is odaszól:

– Üljön már le, édesanyám.

– Leülök, fiacskám, le. Csak ezt hadd végezzem még be.

A szoba szögletében egy alacsony padkára lekuporodik a sovány fiúcska és egyebet sem tesz hosszú-kosszú órákon át, mint nézi azt a munkás, jó öregasszonyt.

Ugyan mit látsz rajta, te bohó gyerek?

Vékony és viseletes a ruhája, csontos a karja, a lúgos víz kimarta ujjainak hegyét, haja szálai őszbe vegyültek és az arcán ijesztő sok ránc.

– Mást látok én! Oh egészen mást! Angyali jóságú arcot, melyről hófehér angyalok szárnya simítása mind elűzte a komor redőt. Hol eddig a gond és aggódás tanyázott, boldogságtól sugárzik a szép arc. Ott ül virágos ablak mellett. Puha vánkösű karosszéken, lábát lágy zsámolyra téve; kezében ezüstcsatos imádságos könyvet forgat, és szelíd lelke fölszáll az áhítatnak szárnyain ahhoz a világot teremtő és világot összetartó nagy Istenhez. Mellette a falon rézsodronyból készült kalitkában tengelice énekel, az is imádkozik. Az ablak fáján virágok illatoznak, azok is imádkoznak és az öreg óra is olyan buzgón imádkozik, így ni:

– Di-csér-tes-sék! Di-csér-tes-sék!

Egy sovány fiúcska ül le a zsámolyra, ölébe fogja az öregasszonynak lábát, simogatja:

– Nem fázik-e, lelkem?

Lehajtja fejét az öregasszony ölébe és kicsiny szíve elkezd zakatolni. Mind azt zakatolja: boldog vagy, boldog vagyok, mi ketten boldogok vagyunk!

Oh, ti mesékben százszor megdicsért jó szívű tündérek, jertek és tegyétek a valóságot mesévé. Bűvös álmkenőccsel kenjétek be a szemét az öregasszonynak, a vézna fiúcskának, hogy álmvilágban ébredjenek fel, mesebeli boldogsággal teljenek el. Jó tündérek, hol van a ti csodaerőtök?

A sovány fiúcska elmegy az iskolába tanulni.

Azt mondja a plébános úr, a tanító bácsi is, hogy még nagy úr lehet belőle. Megdicsérik mindennap, és egyszer adnak neki két krajcárt, hogy vegyen rajta cukrot, amiért olyan jól tanul, és szelíd magaviseletű.

Sohasem volt még pénz a fiúcska kezében. Azt hallotta, hogy pénzzel mindent lehet venni: házat, kertet, tehenet, ezüst csatos imádságos könyvet, fekete selyemkendőt, lisztet, sót, paprikát, mindent... mindent.

Szinte kicsattan arcából a vér, amint hazafelé szalad. A szíve táncol, a házak mind táncolnak körülötte, a libák ujjonganak vele és a szomszédok kutyája boldogságában megugatja őt, meg is kergeti, pedig milyen jó ismerősök.

Betoppan a házba:

– Édesanyám, itt van,... megvan... fogja... vegyünk mindent... mindent... mindent!

És a bolond kisiú sír, kacag, táncol.

Volt-e valaha két krajcár a világon, ami akkora boldogságot okozott volna?

Mosolyog a jó öregasszony, megéleli a sovány fiúcskát, és amint a szívéhez szorítva tartja, az ő öreg szíve nagyot dobban.

Az a jó öreg szív ugyan mit gondolhatott magában? Nem tudott szólani, azért reá bízta a két szelíd szemre, a két szelíd szem mind közelebb-közelebb ért a fiúcska fejéhez, a ráncos arc reáborult a barna fejre.

Bizony... bizony sokáig maradtak így a jó öregasszony s a sovány fiúcska.

Isten tudja, mit éreztek. Nem lehet két szerető szívnek az érzését arany tollal sem leírni. A szeretet olyan, mint egy végtelen nagy tenger, van-e ember, aki csöppenként megmérje?

*

A sovány fiúcska nőtt... nőtt.

A falusi iskolából elvitték a városi iskolába. Amiért olyan jól tanult, adtak neki enni, adtak ruhát, könyvet, mindent, azonfelül pedig szerették.

Hát a gyámoltalan, jó öregasszony hol maradt?

Otthon maradt, egyedül maradt, szegény.

Akinek vállaira reá tette az élet a nyomorúságnak nehéz keresztjét, annak hordani kell sokáig, néha élete fogytáig.

Azért, te jó fiúcska ott messze... messze a városi iskolában, tanulj sokat, hogy legyen belőled nagy úr, akkor te egy napon bekopogatsz a jó öregasszonyhoz, s azt mondd neki:

– Édesanyám, le avval a nehéz keresztel! Kigyelmednek a vállát véresre sebezte, majd viszem én tovább, fiatal vagyok, erős vagyok.

Micsoda örömnapp lesz az! Micsoda szent örömnapp!

A fiúcska tanul sokat, tanul szakadatlanul. Mikor aztán kibontja sötét sátorát az éjjel és meg kell pihenni, az egész napon át fáradozóknak, tenyerébe hajtja a fejét és elgondolkozik nagyon-nagyon.

– Van egy falucska messze-messze. Van a falucskában egy omladozó házacska. Ül abban az omladozó házacskaiban egy jó öregasszony, azt az Isten áldja meg, ezerszer megáldja!

*

Eljön majd az idő, hogy a sovány fiúcskából nagy úr lesz. A munkáját drágán megfizetik, őt magát nagyra becsülik.

Jó dolga lesz akkor az öregasszonynak is. Mind beteljesedik, amit egyszer a sovány fiúcska félálmában látott a szoba szögletében, egy alacsony padkán kuporogva.

Már nem is kell sok idő ahhoz. Néhány esztendő, néhány rövid esztendő, mert az esztendő olyan hamar telik, ha munkában telik el. A napok csakhamar fejére nőnek a hónapnak, s a hónapok kergetik egymást, hogy minél előbb sorra kerüljenek.

Néhány rövid esztendeig kell még nyomorodnak tartania, te jó öregasszony, addig hadd tartsa benned a reménység az életet. Ne gondolj a halálra, mert tudd meg, hogy a legnagyobb boldogság vár reád.

A gyermekek háladatossága a szülők legnagyobb boldogsága.

Csakhogy a jó öregasszony nem bírja tovább az élet terhét. A téli hideg vékony ruháján keresztülhatol, s dermedtté fagyasztja lábait. Köhög is sokat, szenved is sokat, tápláléka sincsen annyi, amennyi kell, hanem azért soha, de sohasem panaszkodik.

Irat levelet az ő jó fiacskájának:

„Te csak tanulj jó kedvvel tovább, miattam ne aggódjál. Megvigasztal engem az Isten, reád pedig gondot visel. Beteg sem vagyok, ínséget sem szenvedek, jó embereim támogatnak. Te csak maradj ép erőben, jó kedvben, én drága, jó gyermekem!”

Hanem a levél írója valamit odaírt még toldalékul, nem tudott arról semmit a jó öregasszony.

Ezt írta:

„Édesanyád halálos beteg, de nem akarja, hogy tudd. Olyan gyöngye, hogy nem bírja tovább.”
Megy a levél, megy a messze városba. Várja reszketve egy szomorú arcú fiú.

Szomorú levélnek szomorú tartalma, minő csodálatos hatással volt arra a fiúra. Összepakolózott, és neki indult gyalog, csikorgó téli időben hazafelé. A hó majd elborította, a csípős szél arcát kicsattogtatja, a fáradság agyon csigázta, de a fiúi szeretet melege ki nem fogyott a szívéből.

Ti, akik csak meleg szobátok ablakain keresztül ismeritek a tél zivatarát, puha meleg ágyban megbújva hallgatjátok a künn sípoló, száguldozó szelet, gondoljátok meg, hogy négy napig tartó gyalogútra mekkora szeretetet kellett annak a jó fiúnak a szívében hordania?

*

– Ébredj, jó öregasszony! Megérkezett a te édes fiad, a te reményeidnek összessége, a te mindened. Nézd, milyen megviselt a ruhája, arca, csak a szíve ép és erős. Emeld föl fejedet, jó öregasszony, hadd nézzen a szemedbe és mondja el, hogy mi hozta őt haza!

– Ébredj, jó öregasszony!

Nézzétek, a csúnya ráncok elsimultak homlokán, arcán, ajka köré a megelégedésnek szelíd vonása rajzolódott; kezeit imára kulcsolta mellén, és mintha végig reszketne a levegőn utolsó sóhajtása:

– Édes Istenem, te viseld gondját az én drága fiamnak!

*

A falusi temetőben immár tizennégy év óta domborul egy virágos sírhant. Valahányszor abba a kis székely falucskába vetődöm, hol hajdanában bölcsőmet ringatták, kizarándokolok ahhoz a sírhoz, leülök és megered szememből a könny, fölszakad szívemből a fájdalmas panasz:

– Te áldott emlékű, szelíd öregasszony, mért kellett neked előbb a sír nyugalma, mint fiad boldogsága? Az embernek vannak szép álmai, de nem teljesül mindenik álom.

– És a szomorúfűz ága bólogatja fejét, mintha azt mondaná:

– Úgy van... úgy van!

*

Ti boldog, szerencsés gyermekek, kiknek él még édesanyja, szeressétek őt kimondhatatlanul!